

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Природа і природні небезпеки височин Правобережної України»

Компонента освітньої програми – вибіркова (4)

Освітньо-професійна програма	Геосистеми та георизики
Спеціальність	103 «Науки про Землю»
Галузь знань	10. Природнича географія
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Мова навчання	українська
Профайл викладача (-ів)	Добинда Ірина Петрівна, к.геогр. н. http://terra.chnu.edu.ua/iryna-petrivna-dobynda/
Контактний тел.	+380994069763
Е-mail:	i.dobynda@chnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	
Консультації	Очні консультації - вівторок 13.00 - 14.30 (за попередньою домовленістю); Онлайн консультації - четвер 14.40 - 15.30

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Природа і природні небезпеки височин Правобережної України» спрямована на формування системного уявлення про фізико-географічні особливості височин Правобережної України, їхню організацію та специфіку прояву природних небезпек. У курсі розглядаються закономірності формування рельєфу, кліматичних, гідрологічних, ґрунтово-рослинних умов, а також сучасні природні процеси та небезпечні явища (ерозія, зсуви, карст, підтоплення, посухи, екстремальні метеорологічні явища). Особлива увага приділяється впливу антропогенного навантаження на розвиток георизиків, методам їх оцінювання, прогнозування та управління в межах височинних геосистем. Дисципліна формує професійні компетентності у сфері аналізу природних небезпек і просторового планування.

Метою дисципліни «Природа і природні небезпеки височин Правобережної України» є формування у студентів цілісного наукового розуміння природних умов і геосистем височин Правобережної України, особливостей виникнення та просторового поширення природних небезпек, а також набуття навичок оцінювання георизиків і обґрунтування заходів щодо їх мінімізації з урахуванням природних і антропогенних чинників.

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

МОДУЛЬ 1. ПРИРОДНІ УМОВИ ТА ГЕОСИСТЕМИ ВИСОЧИН ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ	
Тема 1	Фізико-географічне положення та межі височин Правобережної України

Тема 2	Геологічна будова та рельєф височин (Волинська, Подільська, Придніпровська, Хотинська височини)
Тема 3	Кліматичні особливості. Гідрографічна мережа (болота, річки, озера)
Тема 4	Ґрунтово-рослинний покрив і ландшафтна структура.
МОДУЛЬ 2. ПРИРОДНІ НЕБЕЗПЕКИ ТА ГЕОРИЗИКИ ВИСОЧИННИХ ТЕРИТОРІЙ	
Тема 5	Поняття природних небезпек і георизиків у височинних геосистемах.
Тема 6	Ерозійні процеси, яроутворення та деградація ґрунтів.
Тема 7	Зсуви, обвали, карстові процеси.
Тема 8	Гідрологічні небезпеки: підтоплення, паводки, водна ерозія.
Тема 9	Кліматичні та метеорологічні небезпеки (посухи, зливи, екстремальні температури).
МОДУЛЬ 3. АНТРОПОГЕННИЙ ВПЛИВ І УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНИМИ РИЗИКАМИ	
Тема 10	Антропогенна трансформація височинних геосистем.
Тема 11	Методи оцінювання та картографування природних небезпек.
Тема 12	Прогнозування небезпечних процесів і моніторинг георизиків.
Тема 13	Заходи з мінімізації наслідків природних небезпек і просторове планування.
Тема 14	Роль державної політики та місцевих громад у управлінні природними ризиками.

ФОРМИ, МЕТОДИ ТА ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Під час викладання курсу «Природа і природні небезпеки височин Правобережної України» залучається низка освітніх технологій, зокрема, інформаційно-комп'ютерні технології, інтерактивні заняття (заняття дискусійна група, заняття з навчанням одних студентів іншими), інтегровані заняття.

Методи формування знань студентів: розповідь, пояснення, ілюстрація, проблемний виклад, частково-пошукові та дослідницькі методи, презентації, бесіди і дискусії, спрямовані на активізацію і стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів. Методи формування практичних умінь і навичок: робота з контурними картами, атласами, розробка схем, таблиць, складання словника, аналіз джерельної бази, практичне виконання вправ

ФОРМИ Й МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль: При вивченні дисципліни «Природа і природні небезпеки височин Правобережної України» рекомендується використовувати такі методи і форми контролю:

1. Для контролю засвоєння лекційного матеріалу: письмові модульні контрольні роботи; поточне тестування; підсумковий письмовий чи тестовий залік.
2. Для контролю і оцінювання практичних робіт: практична перевірка і оцінювання кожної практичної роботи.
3. Додатково: звіти, реферати, проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; поточний та підсумковий тестовий контроль; залік.

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль знань студента. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять, написання модульних робіт, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Підсумковий контроль – залік.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання програмних результатів навчання здобувачів освіти здійснюється за шкалою європейської кредитно-трансферної системи (ECTS).

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни, за умови, що кожна тема повинна бути здана хоча би на мінімальну оцінку. Роботи, які здаються невчасно без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).

ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

- ✓ Положенням про виявлення та запобігання плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича <https://www.chnu.edu.ua/med%2Fhkzbr1b2/polozhenn%2Favle%2Fta-zapob%2Fhann%2Fakadem%2Fchnomu-plah%2Fatu-u-chnu-2025.pdf>,
- ✓ Політикою використання штучного інтелекту у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича <https://www.chnu.edu.ua/med%2Fn%2F4ptvsk/pol%2Ftyka-vykorystann%2Fshtuchoho-%2Fntelektu-chnu.pdf>
- ✓ Етичним кодексом Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича <https://www.chnu.edu.ua/med%2Fbkyl5klw/etychny%2Fkodeks-chern%2Fvetskoho-nats%2Fonalnoho-un%2Fversytetu.pdf>

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Байцар, А. (2012). Фізична географія України: Навчально-методичний посібник. Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка.
2. Булава, Л. М. (2008). Фізична географія України. Харків: АН ГРО.
3. Кирилюк, С. (2019). Ландшафтно-екологічна оцінка Хотинської височини для садівництва.
4. Коржик, В. П. (ред.). (2012). Хотинська височина. Чернівці: ДрукАрт.
5. Кузьмішина, І. (2016). Флора і рослинність України: Курс лекцій. Луцьк: ПП Іванюк В. П.
6. Маринич, О. М., & Шищенко, П. Г. (2006). Фізична географія України (3-тє вид., стер.). Київ: Товариство «Знання», КОО.
7. Маринич, О. М., Пархоменко, О. Г., Петренко, О. М., & Шищенко, П. Г. (2003). Удосконалена схема фізико-географічного районування України. Український географічний журнал, 1, 16–20.
8. Мельничук, В. П., & Попович, І. С. (2010). Практикум з фізичної географії України. Ужгород: Ужгородський національний університет «Говерла».
9. Нетробчук, І. М., & Полянський, С. В. (2015). Фізична географія України: практикум для лабораторних занять. Луцьк: ПП Іванюк В. П.
10. Петрина Н. Географія України. Фізична географія України навчально-методичний посібник. Київ Редакційно-видавничий центр Збройних Сил України 2023. 72 с.
11. Рідуш, Б., Кирилюк, С., & Киналь, О. (2023). ВІД ЧЕРНУ ДО ХОТИНА: РЕТРОСПЕКТИВНА ГЕОГРАФІЯ БУКОВИНСЬКО-БЕСАРАБСЬКОГО ПРИДНІСТЕР'Я.
12. Стеценко, М. П. (Ред.), & Гамор, Ф. Д. (Ред.). (2017). Заповідна справа в Україні: абсолютна заповідність чи європейська модель гармонії людини і природи? Львів: Тиса.

13. Фізична географія України методичні рекомендації до вивчення дисципліни для студентів денної форми навчання спеціальності 106 Географія освітній ступінь бакалавр. Укладачі Т. Ю. Лужанська Н. М. Смочко Л. І. Медвідь. Мукачево МДУ 2020. 95 с.
- 14.

Додаткова

1. Богуцький, А., Голуб, Б., & Ланчонт, М. (2007). Волинська височина: головні риси геологічної будови та рельєфу. Проблеми середньоплейстоценового інтергляціалу, 12-16.
2. Бончковський, О. С. (2018). Палеокріогенні процеси на території Волинської височини. *Journal of Geology, Geography and Geocology*, 26(1), 3-16.
3. Дацюк, В. В., & Логвиненко, І. П. (2013). Раритетне фіторізноманіття лісових екосистем Волинської височини. *Чорноморський ботанічний журнал*, (9, №. 3), 451-458.
4. Денисик, Г. І., Канський, В. С., Гришко, С. В., & Стефанков, Л. І. (2021). Специфіка ландшафтознавчих досліджень лісокультурних ландшафтів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Географічні науки»*, (14), 52-62.
5. Денисик, Г. І., & Кізюн, А. Г. (2012). Сільські ландшафти Поділля. Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К.
6. Канська, В. В., Денисик, Б. Г., & Кікавець, В. А. (2024). Нагірно-дібровні ландшафти Поділля, їх висотна диференціація і динаміка. *Landscape Science*, (6 (2)), 111-121.
7. Лебедовський, А. В. (2025). ПРИРОДНА (НАТУРАЛЬНА Й АНТРОПОГЕННА) ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СУЧАСНИХ ЛАНДШАФТІВ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ. *Landscape Science*, (7 (1)), 106-116.
8. Геренчук, К. (ред.). (1975). *Природа Волинської області*. Львів: Вища школа. 147.
9. Геренчук, К. (ред.). (1976). *Природа Ровенської області*. Львів: Вища школа. 156.
10. Геренчук, К. (ред.). (1980). *Природа Хмельницької області*. Львів : Вища школа, 152.
11. Геренчук, К. (ред.). (1978). *Природа Чернівецької області*. Львів: Вища школа. 160.